

GÖNÜLLERİN DİRLİĞİ EBU EYYUB EL-ENSÂRÎ'NİN HADİS RİVAYETLERİ

HAYÂTU'L-KULÛB Bİ-RİVÂYÂTİ EBÎ EYYÛB

BÂKÎ

Hazırlayanlar

Gülşah Taşkın - Arzu Atik - Güler Doğan Averbek

YAYIN NU: 1893

KÜLTÜR SERİSİ: 1040

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI

SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-625-408-422-5

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul

Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Editör: Oğuzhan Murat Öztürk

Kitap Editörü: Bünyamin Ayçiçeği

Kapak Tasarımı: Ceyhun Durmaz

Dizgi-Tertip: Mahmut Doğan

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: ÇINAR MATBAACILIK VE YAY. SAN. TİC. LTD. ŞTİ.

Yüzyıl Mah. Matbaacılar Cad. Ata Han No:34 K:5

Bağcılar / İSTANBUL Tel: (0212) 628 96 00

Sertifika No: 45103

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.

Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	11
GİRİŞ	13
Bâkî'nin Hayatı ve Eserleri	13
<i>Dîvân</i>	15
<i>Fezâ'ilü'l-cihâd</i>	16
<i>Fezâ'il-i Mekke</i>	16
<i>Me'âlimü'l-yakîn fi sîreti Seyyidi'l-mürselîn</i>	16
<i>Hayâtu'l-kulûb bi-rivâyâti Ebî Eyyûb</i>	17
HAYÂTU'L-KULÛB BÎ-RİVÂYÂTİ EBÎ EYYÛB	19
Ebu Eyyub el-Ensârî ve Hadis Rivayetleri	19
Nureddin el-Karâfî ve <i>Nefehâtü'l-abîri's-sârî bi-ehâdîsi</i> <i>Ebî Eyyûb el-Ensârî</i> Adlı Eseri	21
<i>Nefehâtü'l-abîri's-sârî bi-ehâdîsi Ebî Eyyûb el-Ensârî</i> 'nin Şerhleri	22
Abdullah Eyyubî'nin Şerhi	23
Cemal Öğüt'ün Şerhi	23
Bâkî'nin <i>Hayâtu'l-kulûb bi-rivâyâti Ebî Eyyûb</i> Adlı Muhtasar Şerhi	24
<i>Hayâtu'l-kulûb bi-rivâyâti Ebî Eyyûb</i> 'un Muhtevası	26
Eserin Aslı ile Muhtasar Şerhi Arasındaki Farklılıklar	31
Eserin Kıymeti ve Önemi.....	32
HAYÂTU'L-KULÛB BÎ-RİVÂYÂTİ EBÎ EYYÛB'UN NÜSHALARI	35
Köprülü Kütüphanesi, Mehmed Asım Bey Koleksiyonu, nr. 138 (K).....	35
Leipzig Üniversitesi Kütüphanesi, İslâm Yazmaları, nr. Cod. Turc. 69 (L).....	35
Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, H. Şemsi-F. Güneren, nr. 33 (S).....	36
Nüshaların Değerlendirilmesi	43
METİN TESPİTİ HAKKINDA NOTLAR	45
BİBLİYOGRAFYA	47
METİN-APARAT-TIPKIBASIM	51

Bâkî (ö. 1600). Bâkî mahlasını kullanan ve Osmanlı şiirinin zirveye ulaştığı bir dönemin “sultânü’ş-şuarâ”sı olan Mahmud Abdülbâkî, edebiyatımızın en usta şairlerindedir. Bir şair olarak ilk defa Kanunî Sultan Süleyman (1520-1566) döneminde elde ettiği şöhreti Sultan II. Selim (1566-1574), Sultan III. Murad (1574-1595) ve Sultan III. Mehmed (1595-1603) dönemlerinde de devam ettiren Bâkî, çeşitli görevlerde bulunmuş ve her kademedен devlet adamıyla güçlü ilişkiler kurarak padişah meclislerinin aranan isimlerinden biri olmuştur. Kasideleri ve mensur eserleriyle de tanınan Bâkî, asıl şöhretini gazelleriyle kazanmış ve bir gazel şairi olarak anılmıştır. Gerek şiir diline getirdiği yenilik ve aruz tasarruflarıyla gerekse nükteli, ince söyleyiş özellikleriyle ve kullandığı yeni mazmunlarla Osmanlı gazeline yeni bir yön veren ve onu zirveye taşıyan Bâkî’nin şöhreti hem yaşadığı çağın hem de Osmanlı Devleti’nin sınırlarının ötesine ulaşmıştır.

Henüz çok genç yaşlardan itibaren ilme ve öğrenmeye merak duyan Bâkî, medrese eğitimi boyunca bir âlim olarak yetişmenin yanı sıra ileride devrin en meşhur âlim ve şairleri arasında adları anılacak sınıf arkadaşları ve Zâtî’nin (ö. 1546) Bayezid’de bulunan remilci dükkânındaki toplantılar vasıtasıyla dönemin usta şairleriyle yakınlık kurma ve şiirlerini edebî muhitlerde tanıtma fırsatı bulmuştur.

Yazdığı kaside ve nazirelerle devrin sultanlarının, önde gelen bürokrat ve âlimlerinin himayesini kazanan Bâkî’nin ileride en güçlü hâmisî olacak Kanunî Sultan Süleyman’la yakın ilişkileri 1555’te Sultan’ın Nahçıvan Seferi dönüşünde sunduğu kasideyle başlamıştır. Bu tarihten sonra bir şair olarak şöhreti gittikçe artan, aynı zamanda ilmiye sınıfındaki basamakları da hızla tırmanan Bâkî, ölümüne kadar geçen yaklaşık 50 yıllık zaman zarfında birçok görevde bulunmuştur. Kimi zaman azillerle, gözden düşmelerle ve yeniden göreve getirmelerle geçen inişli çıkışlı hayatı boyunca bir şair olarak her zaman saygı görmüş, başta döneminin sultanları olmak üzere her kademedен devlet adamının takdir ve himayesini kazanmıştır. Kanunî Sultan Süleyman’ın son dönemleriyle II. Selim ve III. Murad dönemlerinin güçlü sadrazamlarından Sokullu Mehmed Paşa (ö. 1579) da Bâkî’nin yakın ilişki kurduğu ve himayesini kazandığı devlet adamları arasında yer almaktadır. Mensur eserlerinin tamamını Paşa’nın isteğiyle ya da ona hediye olarak kaleme almasından da anlaşıldığı üzere Bâkî’nin hâmileleri arasında onun ayrı bir yeri vardır.

Bâkî’nin divanının yanı sıra *Fezâ’ilü’l-cihâd*, *Fezâ’il-i Mekke* (veya *el-İ’lâm bi-a’lâmi beledi’llâhi’l-Harâm Tercümesi*), *Me’âlimü’l-yakîn fi sîreti Seyyidi’l-mürselin* ve *Hayâtu’l-kulûb bi-rivâyâti Ebî Eyyûb* adlı eserleri mevcuttur.

SUNUŞ

Türk edebiyatının tartışmasız en büyük şairlerinden biri olan Bâkî'nin nazım ve nesirdeki tavrı birbirinden farklıdır. Ona asırları aşan şöhretini getiren kudreti, şüphesiz şiirdeki gücü ve nazım tekniğindeki vukufudur; şiirleri ve nesirleri edebî açıdan mukayese edildiğinde neredeyse iki farklı sima ile karşı karşıya olunduğu söylenebilirse de muktedir bir şairin sair eserlerinin her halükârda kıymeti haiz olacağı izahtan varestedir.

Bâkî'nin adları bilinen mensur eserlerinin nüshaları eldeydi. Bu eserlerin müşterek yönleri ise tercüme eserler olmaları ve Sokullu Mehmed Paşa ile irtibatlı bulunmalarıydı. Fakat Bâkî'nin çağdaşı ve yakın arkadaşı Nev'î Yahya Efendi'nin Nev'îzâde denmekle maruf oğlu Atâyî'nin haber verdiği bir diğer eserinin ne adı ne nüshası biliniyordu. Bâkî hakkındaki çalışmalarda bugüne kadar ele geçmediği söylenen bu eser, elinizdeki kitap ile Bâkî külliyyatında olması gereken yere ircâ edilmiş bulunuyor. Bâkî'nin bu eserinin tespiti, bizler için ve Türk edebiyatı için sevindirici bir gelişmedir.

Daha ziyade Ebu Eyyub el-Ensârî lakabı ile bilinen sahabe Halid b. Zeyd'den nakledilen hadisler, 16. asırda Nureddin el-Karâfî tarafından *Nefehâtu'l-abîri's-sârî bi-ehâdîsi Ebî Eyyûb el-Ensârî* adlı eserde bir araya getirilmiş ve bu eser Bâkî tarafından Türkçeye çevrilerek muhtasar şekilde şerh edilmiştir. Bâkî, Sokullu Mehmed Paşa'ya hediye ettiği eserine *Hayâtu'l-kulûb bi-rivâyâti Ebî Eyyûb* adını verdiğini kaydetmektedir. Söz konusu eserin herhangi bir nüshasının bugüne kadar tespit edilememesinin ardındaki en temel sebep bizce eserin adının kayıtlara geçmemiş olmasıdır. Bâkî'ye geniş bir bölüm ayıran Nev'îzâde Atâyî'de olduğu gibi muahhar kaynaklarda da eserin muhtevası dile getirilmekle birlikte adı zikredilmemiştir. Bâkî'den sonraki asırlarda nisyan âleminde kalan eserin tespiti, Osman Reşer çalışmalarının semerelerinden biridir.

Osman Reşer 20. asrın en velut şarkiyatçıları arasında yer alır. Aslen Alman olan ve uzun yıllar Türkiye'de yaşayan Reşer, Müslümanlığı benimsemiş, 1937'de Türk vatandaşlığına kabul edilmiştir. Türkiye'de resmî pek çok kurumda görev ifa eden Reşer'i dikkat çekici kılan en önemli özelliklerinden biri Türkiye'den topladığı binlerce yazmayı Avrupa ve Amerika'daki kütüphanelere satmasıdır. Son iki yılda tamamlanan Reşer konulu çalışmalar, onun Türkiye'den Batı'ya gönderdiği yazmalar arasında pek çok önemli eser olduğunu göstermiştir. Bâkî'nin kayıp olduğu düşünülen eserinin bir nüshası da Reşer tarafından 1928'de Leipzig Üniversitesi Kütüphanesi'ne satılmıştır. Leipzig'deki nüshanın tespitinden sonra eserin isminin ortaya çıkmasının verdiği imkânla iki nüshaya daha ulaşılmıştır.

Metnin kuruluşundan inceleme kısmının hazırlanmasına kadar her aşamasında bu satırların yazarlarının ortak emeğiyle vücut bulan bu çalışmayı üzerimizde büyük emeği olan, öğrencileri olmakla her zaman iftihar ettiğimiz kıymetli hocamız Prof. Dr. Zehra Toska Hanımefendiye adıyoruz. Lisans ve yüksek lisans öğrenimlerimiz boyunca engin bilgisi ve şiire olan tutkusuyla bizlere örnek olan ve eski edebiyatın uçsuz bucaksız dünyasının kapılarını bize açan hocamız, her üçümüzün klasik Türk edebiyatı yolculuğunun başlamasında müessir olmuştur. Kendisine minnettarız. Bu vesileyle eserin tespitine giden yolda katkıları olan, ayrıca kitabın editörlüğünü üstlenen ve Arapça ibarelerin irab ve harekelendirilmesinde destek sunan kıymetli meslektaşımız Doç. Dr. Bünyamin Ayçiçeği'ne, kitabı okuyarak değerli görüşlerini bizimle paylaşan genç meslektaşımız Ahmet Emin Saraç'a, eserin Köprülü Kütüphanesi'nde bulunan nüshasının tıpkıbasımının yapılmasına müsaade eden Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanı Prof. Dr. Muhittin Macit'e, Ötüken Neşriyat editörleri Göktürk Ömer Çakır ile Oğuzhan Murat Öztürk'e ve Ötüken Neşriyat Genel Yayın Yönetmeni Ertuğrul Alpay'a teşekkür ederiz.

Gülşah Taşkın, Arzu Atık, Güler Doğan Averbek
İstanbul, 2022

GİRİŞ

Bâkî'nin Hayatı ve Eserleri

Şiirlerinde Bâkî mahlasını kullanan ve Osmanlı şiirinin zirveye ulaştığı bir dönemin yani Kanunî Sultan Süleyman devrinin (1520-1566) “sultânü’ş-şuarâ”sı olan Mahmud Abdülbâkî (ö. 1008/1600), şüphesiz edebiyatımızın en usta şairlerinden biridir. Bir şair olarak ilk defa Kanunî Sultan Süleyman döneminde elde ettiği şöhreti Sultan II. Selim (1566-1574), Sultan III. Murad (1574-1595) ve Sultan III. Mehmed (1595-1603) dönemlerinde de devam ettiren Bâkî, aynı zamanda bir ilmiye mensubu olarak hayatının sonuna kadar çeşitli görevlerde bulunmuş ve her kademedeki devlet adamıyla güçlü ilişkiler kurarak padişah meclislerinin aranan isimlerinden biri olmuştur. Kasideleri ve mensur eserleriyle de tanınan Bâkî, asıl şöhretini gazelleriyle kazanmış ve bir gazel şairi olarak anılmıştır.¹ Gerek şiir diline getirdiği yenilik ve aruz tasarruflarıyla gerekse nükteli, ince söyleyiş özellikleriyle ve kullandığı yeni mazmunlarla Osmanlı gazeline yeni bir yön veren ve onu zirveye taşıyan Bâkî'nin şöhreti hem yaşadığı çağın hem de Osmanlı Devleti'nin sınırlarının ötesine ulaşmıştır.² Fuad Köprülü'nün de belirttiği üzere “Osmanlı şairleri arasında, daha hayatında iken bu kadar geniş ve sağlam bir şöhret kazanan şair hemen yoktur denilebilir.”³

Kanunî Sultan Süleyman'ın saltanatının ilk yıllarında 933/1526-1527'de fakir bir ailenin çocuğu olarak İstanbul'da dünyaya gelen Bâkî'nin babası Fatih Camii müezzini Mehmed Efendi'dir (ö. 1566).⁴ Henüz çok genç yaşlardan itibaren ilme ve öğrenmeye merak duyduğu bilinen⁵ Bâkî'nin bir şair olarak tanınmasına vesile olan ilk adım, medrese eğitimine başlamasıdır. Daha sonra “sünbül” redifli meşhur kasidesini sunacağı Karamanîzâde Mehmed Efendi (ö. 1581) ve yine devrin ünlü âlimlerinden Kadızâde Şemseddin Ahmed Efendi (ö. 1580) gibi müderrislerin öğrencisi olan Bâkî, medrese eğitimi boyunca bir âlim olarak yetişmenin yanı sıra ileride devrin en meşhur âlim ve şairleri arasında adları anılacak sınıf arkadaşları ve Zâtî'nin (ö. 1546) Bayezid'de

¹ Fuad Köprülü, “Bâkî,” *İslâm Ansiklopedisi*, c. 2, İstanbul: Millî Eğitim Basımevi, 1979, s. 248; Mehmet Çavuşoğlu, “Bâkî,” *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, c. 4, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 1991, s. 539.

² Köprülü, agm, s. 248-250; Çavuşoğlu, agm, s. 539; Walter Andrews-Mehmet Kalpaklı, “Baki,” *The Encyclopaedia of Islam THREE*, Leiden: Brill, 2013, s. 43.

³ Fuad Köprülü, *Eski Şairlerimiz: Divan Şiiri Antolojisi*, İstanbul: Muallim Ahmet Halit Kitaphanesi, 1931, s. 266.

⁴ Sadeddin Nüzhet Ergun, *Türk Şairleri*, c. 1, İstanbul: Bozkurt Basımevi, 1936, s. 697; Köprülü, agm, s. 243; Çavuşoğlu, agm, s. 537.

⁵ Ergun, agm, s. 697; Köprülü, agm, s. 243; Çavuşoğlu, agm, s. 537.

bulunan remilci dükkânındaki toplantılar vasıtasıyla dönemin usta şairleriyle yakınlık kurma ve şiirlerini edebî muhitlerde tanıtma fırsatı bulmuştur.⁶

Yazdığı kaside ve nazirelerle devrin sultanlarının, önde gelen bürokrat ve âlimlerinin himayesini kazanan⁷ Bâkî'nin ileride en güçlü hâmisi olacak Kanunî Sultan Süleyman'la yakın ilişkileri 962/1555'te Sultan'ın Nahçıvan Seferi dönüşünde sunduğu kasideyle başlamıştır.⁸ Bu tarihten sonra bir şair olarak şöhreti gittikçe artan, aynı zamanda ilmiye sınıfındaki basamakları da hızla tırmanan Bâkî, ölümüne kadar geçen yaklaşık 50 yıllık zaman zarfında birçok görevde bulunmuştur. Kadı naibliği, danışmendlik, mülazımlık gibi görevler üstlenmiş; Silivri'de Pîrî Mehmed Paşa, İstanbul'da Murad Paşa, Mahmud Paşa, Eyüp, Süleymaniye ve Sahn Medreseleri ile Edirne'de Selimiye Medresesi başta olmak üzere İmparatorluğun en prestijli eğitim kurumlarına müderris olarak atanmış; Mekke ve İstanbul kadılıkları, Anadolu ve Rumeli kazaskerliği de dâhil olmak üzere Osmanlı ilmiyesinin en üst kademelerine kadar yükselmiştir.⁹ Bir ilmiye mensubu olarak kimi zaman azillerle, gözden düşmelerle ve yeniden göreve getirmelerle geçen inişli çıkışlı hayatı boyunca Bâkî bir şair olarak her zaman saygı görmüş, başta döneminin sultanları olmak üzere her kademedeki devlet adamının takdir ve himayesini kazanmıştır. Kanunî Sultan Süleyman'ın son dönemleriyle II. Selim ve III. Murad dönemlerinin güçlü sadrazamlarından Sokullu Mehmed Paşa (ö. 1579) da Bâkî'nin yakın ilişki kurduğu ve himayesini kazandığı devlet adamları arasında yer almaktadır. Divanında meşhur Sultan Süleyman mersiyesinin sonunda bulunan ve Sokullu Mehmed Paşa'nın övgüsüne yer verilen "Der-medh-i Zezir-i A'zam Mehemmed Paşa" başlıklı 10 beyitlik şiir dışında¹⁰ Paşa için yazdığı herhangi bir kaside bulunmamasına rağmen mensur eserlerinin tamamını onun isteğiyle ya da ona hediye olarak kaleme almasından da anlaşıldığı üzere Bâkî'nin hâimleri arasında Sokullu Mehmed Paşa'nın ayrı bir yeri bulunmaktadır.

⁶ Ergun, age, s. 697-698; Köprülü, agm, s. 243; Çavuşoğlu, agm, s. 537, Andrews-Kalpaklı, agm, s. 43.

⁷ Bâkî'nin iktidarla ilişkilerinin ve himaye sistemi içindeki yükselişinin sebepleriyle birlikte tartışmaya açıldığı bazı çalışmalar için bkz. Veysel Öztürk, "Osmanlı Şair ve Bürokratları İçin Bir Model: Bâkî," *Kitap-lık*, 107 (2007): 95-100 ve Hasan Kaplan, "Bâkî-İktidar Münasebeti ve Bu Münasebete Çok Yönlü Bir Bakış," *Es-seyfe ve'l-kalem: Şiir ve Kültürel İktidar*, Ankara: İKSAD Global Yayıncılık, 2021, s. 47-36.

⁸ Ergun, age, s. 698; Köprülü, agm, s. 243; Nev'izâde Atâyî, *Hadâ'iku'l-Hakâ'ik fî Tekmileti'ş-Şakâ'ik: Nev'izâde Atâyî'nin Şakâ'ik Zeyli (İnceleme-Tenkitli Metin)*, haz. Suat Donuk, c. 2, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2017, s. 1174.

⁹ Ergun, age, s. 698-703; Köprülü, agm, s. 243-245; Çavuşoğlu, agm, s. 537-538; Andrews-Kalpaklı, agm, s. 43-44; Atâyî, age, c. 2, s. 1174-1178.

¹⁰ Sabahattin Küçük, *Bâkî Divânı*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1994, s. 80-81.

HAYÂTU'L-KULÛB Bİ-RİVÂYÂTİ EBÎ EYYÛB

Bâkî'nin, sahabe Ebu Eyyub el-Ensârî'den rivayet edilen hadisleri ihtiva eden *Hayâtu'l-kulûb bi-rivâyâti Ebî Eyyûb* adlı eseri ile ilgili ayrıntılı bilgi vermeden önce Ebu Eyyub el-Ensârî ve hadis rivayetleri hakkında malûmat aktarmak uygun olacaktır.

Ebu Eyyub el-Ensârî ve Hadis Rivayetleri

Adı ve künyesi Halid b. Zeyd b. Küleyb olarak bilinen sahabe, kaynaklarda ve halk arasında daha ziyade Ebu Eyyub el-Ensârî olarak anılır.³⁵ Hicretten takriben iki yıl önce eşi Ümmü Eyyub ile Medine halkı arasında Müslümanlığı ilk kabul edenlerdendir.³⁶ 622 yılındaki İkinci Akabe Biati'ne iştirak eden Ebu Eyyub el-Ensârî, Hz. Peygamber'in bütün gazvelerine katılmış ve ona zarar gelmemesi için üstün çaba sarf etmiş, Mâide Suresi'nin "Allah seni insanlardan koruyacaktır." mealindeki 67. âyeti nazil oluncaya kadar Hz. Peygamber'in çadırının etrafında devamlı nöbet tutmuştur.³⁷

Ebu Eyyub el-Ensârî, Ashab-ı Kiram arasında ilmiyle tanınan, kendisine itibar edilen bir sahabedir ve kaynaklarda pek çok konuda fetva verdiği kaydedilmektedir.³⁸ Ebu Eyyub el-Ensârî'nin Ashab-ı Kiram arasında öne çıkan bir sahabe olması ve sonraki asırlarda da Müslümanlar tarafından çok sevilmesinin en önemli sebeplerinden biri, Hz. Peygamber'in Medine'ye hicreti sırasında onun evine misafir olmasıdır.³⁹

Hulefa-yı Raşidin döneminde de önemli rol oynayan Ebu Eyyub el-Ensârî, özellikle Hz. Ali dönemindeki (656-661) karışıklıklarda Hz. Ali'nin yanında yer almış, Irak'a giden Hz. Ali onu Medine'de vekil olarak bırakmıştır.⁴⁰ İlerlemiş yaşına rağmen önemli savaşlara katılan Ebu Eyyub el-Ensârî'nin, Müslümanların ilk İstanbul kuşatmasında bulunduğu veya kuşatmadan bir yıl sonra gönderilen birliğin içinde yer aldığı rivayet edilir.⁴¹ Bazı kaynaklara göre bu kuşatma esnasında 52/672 yılında hastalanıp vefat etmiş ve vasiyetine uygun olarak sur dışına defnedilmiştir. Onun 50-51/670-671 veya 55/675 yılında öldüğünü söyleyen rivayetler de mevcuttur.⁴²

³⁵ Hasari Altunova, "Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin Hayatı ve Rivâyetleri," Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018, s. 4.

³⁶ Hüseyin Algül, "Ebû Eyyûb el-Ensârî," *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, c. 10, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 1994, s. 123-124.

³⁷ Altunova, agt, s. 18.

³⁸ Algül, agm, s. 124.

³⁹ Algül, agm, s. 124.

⁴⁰ Algül, agm, s. 124.

⁴¹ Algül, agm, s. 124.

⁴² Altunova, agt, s. 21.

Cenaze namazı Yezid b. Muaviye (ö. 683) tarafından kaldırılan Ebu Eyyub el-Ensârî'nin öldüğünü haber alan Bizans komutanının kuşatma kalkınca mezarı açıp naaşı vahşi hayvanlara yedireceğini söylemesi üzerine Yezid b. Muaviye İslam ülkesinde yaşayan Hıristiyanların ve kiliselerin zarar göreceğini bildirmiş ve Bizans komutanı kabre dokunmama sözü vermiştir.⁴³ Bizanslıların zamanla kabri bir bina içine alıp tavanına kandil bulunan bir zincir astıkları ve kıtlık zamanlarında yağmur duası için buraya geldikleri bildirilir.⁴⁴ Ali b. Ebu Bekir el-Herevî (ö. 1215) söz konusu yapıyı ziyaret etmiştir.⁴⁵

Ebu Eyyub el-Ensârî'nin kabrinin zamanla harap olduğu ve Fatih Sultan Mehmed'in (1444-1446, 1451-1481) İstanbul'u fethetmesinden sonra kabir yerinin Akşemseddin (ö. 1459) tarafından keşif yoluyla bulunduğu Osmanlı tarih kaynaklarında ayrıntılı bir şekilde anlatılır.⁴⁶ Başka kaynaklarda ise İstanbul'un fethi sırasında kabrin yerinin bilindiği belirtilmektedir.⁴⁷ İstanbul'un fethinin ardından Fatih Sultan Mehmed buraya önce türbe, sonra cami ve etrafına medrese, aşhane-imaret ve hamamdan oluşan bir külliye yaptırmıştır.⁴⁸ Osmanlılar için güzide bir mevki kazanan bu külliye, padişahların cüluslarında kılıç kuşanma törenlerinin gerçekleştirildiği yer olmuştur.⁴⁹ 16. asrın son çeyreğinde Osmanlı Sadrazamı Sokullu Mehmed Paşa, Sultan II. Selim'in kızı olan hanımı İsmihan Sultan (ö. 1585) ile birlikte caminin yakınında medrese, türbe, çeşme (976/1568-69) ve darülkurradan (987/1579) oluşan bir külliye inşa ettirmiştir.⁵⁰ Yeri geldiğinde izah edileceği üzere çalışmaya konu edilen şerh, bu külliye ile irtibatlıdır.

Hicretten sonra Hz. Peygamber'in yanında bulunan ve vahiy kâtipliği yapan Ebu Eyyub el-Ensârî, aynı zamanda bir hadis râvîsidir. Cemal Ögüt'ün naklettiğine göre 155 hadis ile en çok hadis rivayet eden sahabelerdendir.⁵¹ Altunova'ya göre Kütüb-i Tis'a'da ondan rivayet edildiği kaydedilen hadislerin sayısı 219'dur.⁵²

Ebu Eyyub el-Ensârî'den rivayet edilen hadisleri derleyen eserler kaleme alınmıştır. Bunlar arasında Şeyhülislâm Bâlızâde Mustafa Efendi'nin (ö. 1662)

⁴³ Algül, agm, s. 124.

⁴⁴ Altunova, agt, s. 22, Algül, agm, s. 124.

⁴⁵ Aktaran Algül, agm, s. 124.

⁴⁶ Algül, agm, s. 124.

⁴⁷ Altunova, agt, s. 23.

⁴⁸ Semavi Eyce, "Eyüp Sultan Külliyesi," *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, c. 12, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2009, s. 9.

⁴⁹ Algül, agm, s. 124.

⁵⁰ Sevgi Parlak, "Sokullu Mehmed Paşa Külliyesi," *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, c. 37, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2009, s. 358.

⁵¹ H. Cemal Ögüt, *Eyyüb Sultan: Hz. Hâlid Ebû Eyyüb el-Ensârî*, İstanbul: Timaş Yayınları, 1998, s. 263.

⁵² Altunova, agt, s. 27.

kaleme aldığı *Risâle fî mâ revâhu Ebû Eyyûb el-Ensârî*,⁵³ Ebu'l-Mevâhib Ahmed b. İsa er-Reşîdî'nin *Kûtû'l-kulûb fî ehâdîsi Ebî Eyyûb*, Muhammed b. Mustafa ed-Desûkî'nin *Fethu'l-meliki'l-bârî bi-şerhi ba'zı ehâdîsi Ebî Eyyûb el-Ensârî* adlı eseri ile Abdülvehhab b. Mustafa eş-Şâmî'nin (ö. 1775) *el-Kevkebü's-sârî* adlı risalesi zikredilebilir.⁵⁴ Ebu Eyyub el-Ensârî'nin rivayet ettiği 41 hadise yer veren bu son eser üzerine bir yüksek lisans tezi hazırlanmıştır.⁵⁵ Ayrıca Ebu Eyyub el-Ensârî'nin rivayet ettiği hadisleri derleyen iki yüksek lisans tezi mevcuttur.⁵⁶ İsmail L. Çakan ise Ebu Eyyub el-Ensârî'den rivayet edilen 40 hadisi şerh etmiştir.⁵⁷ Bu konudaki eserlerden biri de Nureddin Ali b. Ahmed el-Karâfî el-Ensârî eş-Şâfi'î'nin (ö. 1568-1569) kaleme aldığı, Ebu Eyyub el-Ensârî'nin hadis rivayetlerini bir araya getiren *Nefehâtü'l-abîri's-sârî bi-ehâdîsi Ebî Eyyûb el-Ensârî* adlı eserdir.

Nureddin el-Karâfî ve *Nefehâtü'l-abîri's-sârî bi-ehâdîsi Ebî Eyyûb el-Ensârî* Adlı Eseri

Ebu Eyyub el-Ensârî'nin Hz. Peygamber'den rivayet ettiği hadisler, 16. asırda yaşamış Nureddin Ali b. Ahmed el-Karâfî el-Ensârî eş-Şâfi'î tarafından müstakil bir eser olarak hazırlanmıştır. Kahire'de yetişen⁵⁸ Karâfî, 12 Receb 972/13 Şubat 1565'te⁵⁹ tamamladığı eserine *Nefehâtü'l-abîri's-sârî bi-ehâdîsi Ebî Eyyûb el-Ensârî* adını vermiştir. Devrin Osmanlı sultanı Kanunî Sultan Süleyman için hazırlanan bu hadis derlemesinin mukaddimesinde Kanunî medhi yer alır.⁶⁰

Eserinde Ebu Eyyub el-Ensârî'nin rivayet ettiği hadisler ile onun sözleri olan mevkuf hadisleri,⁶¹ muhtelif kaynaklardan derleyerek bir araya getiren Karâfî, hâtimedede ayrıca Ensâr'ın faziletleri hakkındaki âyetler ve hadisler ile Ebu Eyyub el-Ensârî'nin tercüme-i hâline ve faziletlerine yer vermiştir. Derlemesinde hadis kitaplarındaki tasnife tâbi olan Karâfî, eserinde yer

⁵³ Eser hakkında bilgi için bkz. Mehmet İpşirli-Eyyüp Said Kaya, "Mustafa Efendi, Bâlizâde," *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, c. 31, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 2020, s. 295.

⁵⁴ Algül, agm, s. 124-125.

⁵⁵ Murat Sarıgül, "Abdülvehhâb b. Mustafâ eş-Şâmî ve el-Kevkebü's-Sârî Adlı Risâlesi'nin Tahkik ve Tahrîci," Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.

⁵⁶ Bunlar Altunova'nın tezi ile Muhammed Abdullah Veled Kerîm'in "Ebû Eyyûb el-Ensârî ve Merviyâtühü fî Müsnedi'l-İmâm Ahmed" adlı tezidir (Algül, agm, s. 125).

⁵⁷ İsmail Lütfî Çakan, *Eyüb Sultan Hazretlerinden Kırk Hadis*, İstanbul: Marifet Yayınları, 1990.

⁵⁸ Kahire'de İmam Şâfiî kabrinin civarındadır (Ali b. Ahmed Ensârî eş-Şâfiî el-Karâfî, *Nefehâtü'l-Abîri's-sârî bi-Ehâdîsi Ebî Eyyûb el-Ensârî*, haz. Muhammed Kerim Muhammed el-Cümeylî, Beyrut: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2014, s. 7).

⁵⁹ Karâfî, age, s. 178, ferağ kaydı.

⁶⁰ Karâfî, age, s. 36.

⁶¹ Mevkuf hadis hakkında bilgi için bkz. Abdullah Aydın, "Mevkuf," *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, c. 29, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 2004, s. 437-438.

verdiği hadislerin kaynaklarını göstermiş,⁶² ayrıca çok istifade ettiği eserler için remizler tayin etmiştir.⁶³

Nefehâtü'l-abîri's-sârî bi-ehâdîsi Ebî Eyyûb el-Ensârî'nin mukaddimesinden anlaşıldığına göre Kanunî Sultan Süleyman zamanında İstanbul'a gelen Karâfî, Ebu Eyyub el-Ensârî türbesi ve camiini ziyaret etmiş, bu ziyaret esnasında Ebu Eyyub el-Ensârî'nin rivayet ettiği hadislerin camide ve türbede okunup okunmadığını sormuş, ayrıca etraftakilerin Ebu Eyyub el-Ensârî hakkında neler bildiğini merak etmiştir. Aldığı cevaplardan memnun olmayan Karâfî, Ebu Eyyub el-Ensârî'den rivayet edilen 200 civarında hadisi muhtelif kaynaklardan derlemiş ve daha önce ifade edildiği üzere hâtimedede Ensâr'ın faziletlerini, Ebu Eyyub el-Ensârî'nin nesebini ve faziletlerini açıklamış, eserinin adını da *Nefehâtü'l-abîri's-sârî bi-ehâdîsi Ebî Eyyûb el-Ensârî* koyduğunu kaydetmiştir. Eserin adı *Nefehâtu abîri's-sârî fi fezâ'ili Ebî Eyyûb el-Ensârî* şeklinde de kaydedilmiştir.⁶⁴

Karâfî'nin muhtelif koleksiyonlarda yazma nüshaları bulunan eseri,⁶⁵ 2014'te Muhammed Kerim Muhammed el-Cümeylî tarafından Mescid-i Nebevî nüshası esas alınarak neşredilmiştir.⁶⁶ Söz konusu neşirde Ebu Eyyub el-Ensârî'den rivayet edilen 205 hadis mevcuttur, Karâfî'nin eserini şerh eden Bâkî'ye ve Öğüt'e göre ise bu sayı 210'dur.⁶⁷

***Nefehâtü'l-abîri's-sârî bi-ehâdîsi Ebî Eyyûb el-Ensârî*'nin Şerhleri**

Eserin bilinen ilk şerhi Bâkî'ye aittir. Karâfî'nin eseri bilindiği kadarıyla Bâkî'den sonra 19. asırda Abdullah Eyyubî ve 20. asırda Cemal Öğüt tarafından şerh edilmiştir. Sözü geçen her iki eser de Bâkî'nin muhtasar şerhine kıyasla oldukça hacimlidir. Mukaddimesinden anlaşıldığı kadarıyla eseri şerh ettiği sırada Eyüp Camii imam-ı evveli olan Abdullah Eyyubî, Bâkî'nin şerhinden haberdar değildir. Bu husus dikkat çekicidir. Bu durumda Atâyî tarafından 17. asrın ilk yarısında Eyüp Sultan türbesinde ziyaretçilerin istifadesi için rahle üzerine konulduğu kaydedilen Bâkî şerhinin sonraki bir zaman diliminde oradan kaldırıldığını düşünmek mümkündür. Öğüt de Bâkî'nin eserinden bahsetmez.

⁶² Karâfî, age, s. 41-42.

⁶³ Kullandığı kaynakların remzleri için bkz. Karâfî, age, s. 44.

⁶⁴ Abdullah Eyyubî, *Nefehâtü'l-Abîri's-Sârî bi-Ehâdîsi Ebî Eyyûb el-Ensârî Şerhi*, yazma eser, Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Hasan Hüsnü Paşa, nr. 203, vr. 3a.

⁶⁵ Bunlardan birkaç tanesi şöyledir: Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Reisülküttab 276; Hafid Efendi, 44; Ayasofya, 942, 2102M; Murad Buhari, 93; Hacı Selim Ağa Yazma Eser Kütüphanesi, Hüdaî Efendi, 143; Kastamonu Yazma Eser Kütüphanesi, 1967; Beyazıt Yazma Eser Kütüphanesi, B1077/1; Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, III. Ahmed, 567; Nuruosmaniye Yazma Eser Kütüphanesi, 1284/1.

⁶⁶ Karâfî, age, s. 12.

⁶⁷ Öğüt, age, s. 264. Bâkî'nin ifadeleri için bkz. s. 312.

HAYÂTU'L-KULÛB Bİ-RİVÂYÂTİ EBÎ EYYÛB'UN NÜSHALARI

Bâkî'nin *Hayâtu'l-kulûb bi-rivâyâti Ebî Eyyûb* adlı *Nefehâtü'l-abîri's-sârî bi-ehâdîsi Ebî Eyyûb el-Ensârî* şerhinin şu ana kadar üç yazma nüshasını tespit etmiş bulunuyoruz. Bu sayının artması ihtimal dâhilindedir. Şerhin eski veya yeni harflerle basıldığına dair bir bilgiye ise ulaşılmış değildir. Nüshalardan biri Köprülü Kütüphanesi, Mehmed Asım Bey koleksiyonu, nr. 138'de (K), diğeri Leipzig Üniversitesi Kütüphanesi, İslâm yazmaları, nr. Cod. Turc. 69'da (L), üçüncüsü ise Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, H. Şemsi-F. Güneren, nr. 33'tedir (S). K ve S nüshaları fiziken incelenmiş, L nüshası ise dijital görüntüler vasıtasıyla değerlendirilmiştir.

Köprülü Kütüphanesi, Mehmed Asım Bey, nr. 138 (K)

Her sahifede 15 satır olacak şekilde nesih hatla yazılmıştır. Reddadedi ve kısmen harekeli olan nüshada âharlı kâğıt kullanılmıştır. Söz başları kırmızı ve mavi mürekkeple, metin siyah mürekkeple yazılmıştır. Unvan tezhibi bulunmayan nüshanın her sahifesi varak cetvellidir. Zaman zaman üst tarafı kırmızı mürekkeple çizilmek suretiyle âyet ve hadislerin yerleri gösterilmiştir. Yazmanın dış ölçüleri 205x145 mm, iç ölçüleri 135x80 mm'dir. 1b'de başlayan metin 69a'da son bulmaktadır. Nüsha tamdır. Miklepli kahverengi yıpranmış deri cildi köşebentli, şemseli, zencireklidir. Zahriyesinde "Mazhar-ı rif'at-i dâreyn ola Aşmed 'İzzi" yazılı bir mühür ile silinmiş badem formulu bir mühür, zahriyede ve 69b'de kısmen silinmiş, tahrip edilmiş ve çizilmiş yazılar mevcuttur. Varak numaraları Hint rakamları ve kurşun kalemle yazılmıştır. Yazmanın sonunda "69 varaktır" kaydı mevcuttur. Ramazan Şeşen başkanlığında hazırlanan kataloğa göre nüsha hicrî 12. asırda [miladi 18. asır] istinsah edilmiştir.⁹⁴ Bize göre yazısı, kâğıdı ve tâli bir unsur olmakla birlikte cildi gibi fizik özelliklerinden hareketle nüshayı daha erken bir asra tarihlemek mümkündür.

Leipzig Üniversitesi Kütüphanesi, İslâm Yazmaları, nr. Cod. Turc. 69 (L)

Her sahifede 21 satır olacak şekilde talik hatla yazılmıştır. Reddadedi ve kısmen harekeli olan nüshada âharlı kâğıt kullanılmıştır. Söz başları ve duraklar kırmızı mürekkeple, metin siyah mürekkepledir. Unvan tezhibi bulunmayan nüshanın her sahifesine kırmızı mürekkeple cetvel çekilmiştir. Zaman zaman üst tarafları kırmızı mürekkeple çizilmek suretiyle âyet ve hadislerin yerle-

⁹⁴ Ramazan Şeşen-Cevat İzgi-Cemil Akpınar, *Köprülü Kütüphanesi Yazmalar Kataloğu*, c. 3, İstanbul: İslâm Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi, 1986, s. 68.

ri gösterilmiştir. Çizgi ile gösterilmeyen âyet ve hadislerin üst taraflarının daha sonra siyah mürekkeple çizildiği anlaşılmaktadır. Yazmanın dış ölçüleri 192x112 mm, iç ölçüleri 137x60 mm'dir. 1b'de başlayan metin 57a'da son bulmaktadır. Nüsha tamdır. Cilt kapakları battal ebrulu kâğıt ile kaplanmıştır, sırtı bordo renkli deridir. Miklep yoktur. 996/1587-1588'de Yenice-i Karasu'dan Mehmed b. Pîrî(?) tarafından istinsah edilmiştir. Her sahifeye Hint rakamlarıyla numara verilmiştir. Bâbların başladığı yerin derkenar alanına sonradan siyah mürekkeple küçük çiçek motifleri çizilmiştir. 57b-59a arasında Türkçe bir metin yer alır. Bâkî hayatta iken istinsah edilmiş olması sebebiyle kıymetli olan nüsha ayrıca tashih edilmiş ve muhtemelen mukabele görmüştür.

Eserin fevaid sayfalarının ilkinde "Ḥayātu'l-ḳulüb bi-rivâyati Ebî Eyyüb el-mü'ellif bi-Bâkî Efendi," aşağısında ise "Cilâ'ü'l-ḳulüb bi-rivâyati Ebî Eyyüb li-Mevlânâ 'Abdü'l-bâkî raḥimehu'llâh" yazmaktadır. Arka sayfada İbn Mes'ûd'dan rivayet edilen bir dua, 1a'da ise birtakım notlar, Seyyid Hâşim'e ait bir temellük kaydı, altında "'Abdü'l-bâkî Efendi merḥumuñ Menâkıb-ı Ḥazret-i Ebü Eyyüb-ı Enşâri" notu yer alır.

Leipzig Üniversitesi Kütüphanesi koleksiyonuna 1928 yılında Reşer vasıtasıyla dâhil olan nüshanın İstanbul'dan satın alındığını düşünmekteyiz.

Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, H. Şemsi-F. Güneren, nr. 33 (S)

Her sahifede 23 satır olacak şekilde nesih hatla yazılmıştır. Reddedeli olan nüshada âharlı kâğıt kullanılmıştır. Söz başları kırmızı mürekkeple, metin siyah mürekkepledir. İbtidai bir unvan tezhibine sahip olan nüshanın 1b-2a sahifeleri varak cetveldir. Diğer sahifelere kırmızı mürekkeple cetvel çekilmiştir. Duraklar 1b-2a'da zer mürekkeple, sair sahifelerde kırmızı mürekkeple yapılmıştır. Üst tarafı kırmızı mürekkeple çizilmek suretiyle âyet ve hadislerin yerleri gösterilmiştir. Yazmanın dış ölçüleri 217x140 mm, iç ölçüleri 150x80 mm'dir. 1b'de başlayan metin 60a'da son bulmaktadır. Nüsha tamdır. 1a'da 19. asır ediplerinden Harirîzâde Mehmed Kemaleddin'in (ö. 1881) temellük mührü vardır. Yazmanın ebru kaplı cildi önce koyu yeşil, sonra da kese kâğıdına benzer bir kâğıtla kaplanmıştır. Yazmanın müstensihî Mehmed Sâlih'tir. İstinsah 5 Zilhicce 1174/8 Temmuz 1761'de tamamlanmıştır. Söz konusu bilgilerin yer aldığı ketebe kaydının üzeri ince bir kâğıtla kapatılmıştır. Kapatılan kayıt şu şekildedir: "Temmeti'l-ḥurûf bi-'avni'llâhi'l-meliki'r-ra'ûf fi'l-yevmi'l-ḥâmis zi'l-ḥiceti's-şerîfe senetü erba'a ve seb'in ve mi'ete ve elf nemeḳahu el-fâḳir Mehmed Şâlih ḥâdimü'l-Ḳur'âni'l-'azîm."

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حَمْدُ وَتَنَائِي فِي مَنَّتِهَا أَوْلَى خَدَائِي فِي هَمَّتِي عَزَّ شَانُهُ وَعَلَا جَنَابِ
كِبَرِيَّائِي سَنَهُ كَمَا أُرْسِلَ رَسُولٌ مُجْتَبًى بِرُؤْيُهِ زُمْرٌ عِبَادِهِ مَسْلُوكِ سَدَادِ
وَمِنْ هِجْهِ هُدًى وَرِشَادِي عَطَا وَاهْدَا فَمَشَرْتُ سَوَاءً أَرَسَلْتُ
رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَصَلَوَاتِ نَامِيَاتٍ وَتَسْلِيمَاتِ زَكَايَاتِي فِي حُدُودِهَا
أَوْلَى جَنَابِ خُدَا وَسَيِّدِي نَبِيَّيَا وَسَيِّدِي صَفِيَّيَا مُحَمَّدُ مُصْطَفَا حَضْرَتِكَ
رُوحِ يَكْ تَابِنَاكَ مُطَهَّرٌ وَمَرْكِي سَنَهُ نَسِيْمِ نَطْقِ رُؤَانِ افْرَا وَشَمَائِي
أَنْفَاسِ نَافِهِ كُشَا سَيْلِهِ دَرُونَ سُوحْتِهِ دِلَانِ بُوَادِي اشْتِيَاقِ كَسْبِ
هُوَ وَتَحْصِيلِ صَفَا فَمَشَرْتُ رُومًا يَنْطِقُ عَنِ الْهُوَيِ وَدُرُودِ نَامِعَدُوقِ
وَتَنَائِي لَاحِصِي الْعِظَامِ وَاصْحَابِ كِرَامِي جَمَلِهِ سَنَكَ رُؤَانِ مُصَنَّفِي
وَاقْدُسِ وَازِكِي لَرِيئِهِ اِتْحَافِ وَاهْدِي قَلْبِي نُوْرَكَ أَنْ لَرِكَ اِتْرِيئِهِ اِقْتِدَائِي
رَهْرُؤَانِ مَسَالِكِ دِينِ سَرْمَنْزِلِ مَقْصُودِهِ اهْتِدَا بُولْمَشَلَرْدِي مِنْ اِقْتِدَا
بِاحْدِهِمْ فَقَدْ اهْتَدَيْتُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَاصْحَابِهِ الرَّؤَايِينِ الْمُرُؤِينِ

زنگنه

بنماکه مباشرت اتدوکی کبی قاتر وک اوستندن بونی اوزرینه
 دوشوب وقات اتدی اند دقن اندیلر اهل قبرس مزاری
 قرینه استسقا ایدر لر دیمشدر و ظاهر بودر که اول عزرا
 سنه سبع و عشرين ده واقع اولمش اوله زیر اتار نوح مزبورده
 معاویه بن ابی سفیان قبرس جزیر سنه عنایه کتمشده بی
 عبادة بن صامت رضی الله عنه یله ایدی ابو جعفر طبری
 قولیجه قبرس خلقیله جزیه اوزرینه مصالحه قلمشدر والله
 تعالی اعلم • والحمد لله رب العالمین وصلى الله على اشرف خلقه

محمد سید المرسلین و خاتمة النبیین و آله الطیبین

الطاهرین و رضی الله عن الصحابة و التابعین

و سلف الصالحین و بسأل الله

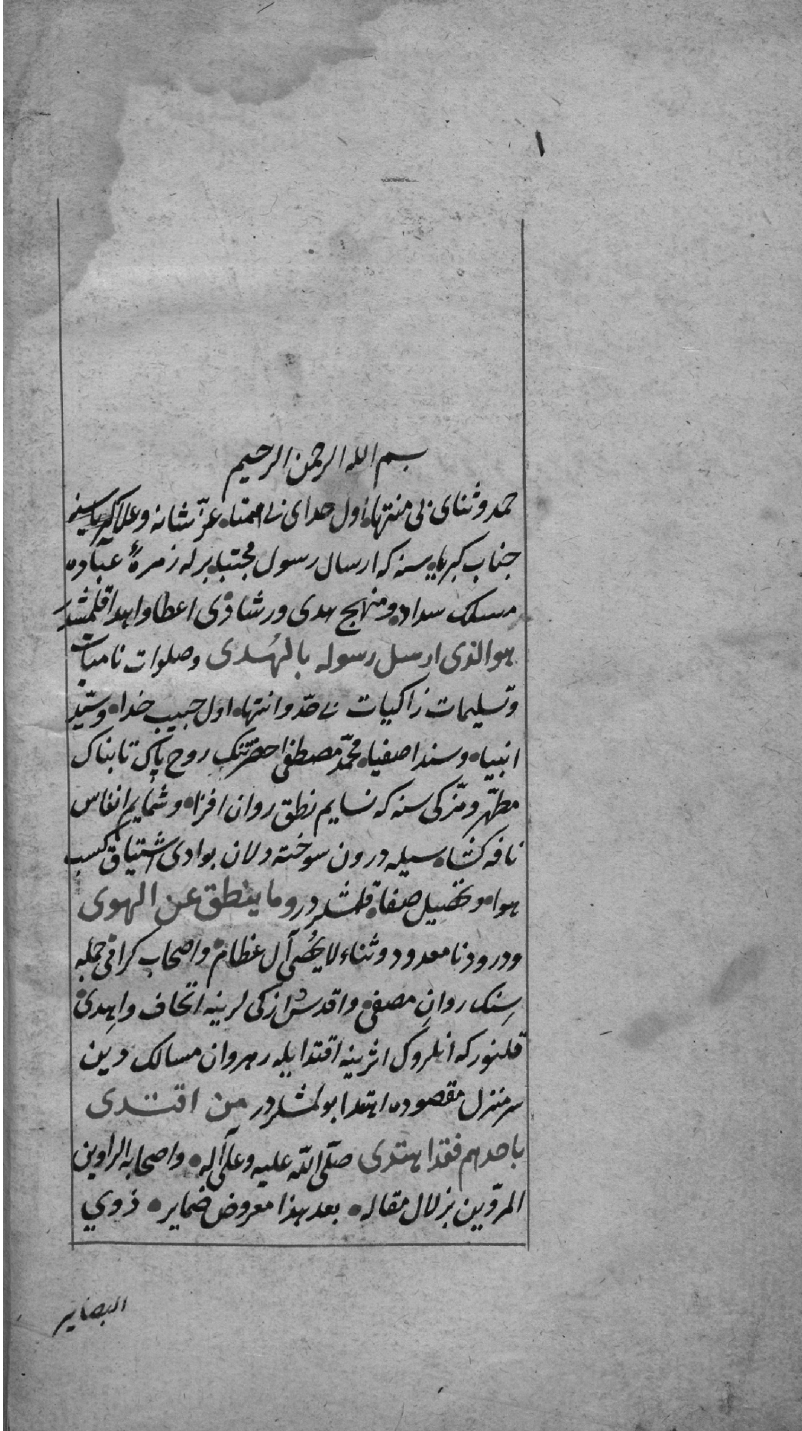
ان یجمع بیننا و بینهم فی دار الکرامت

یوم الدین آمین رب

العالمین

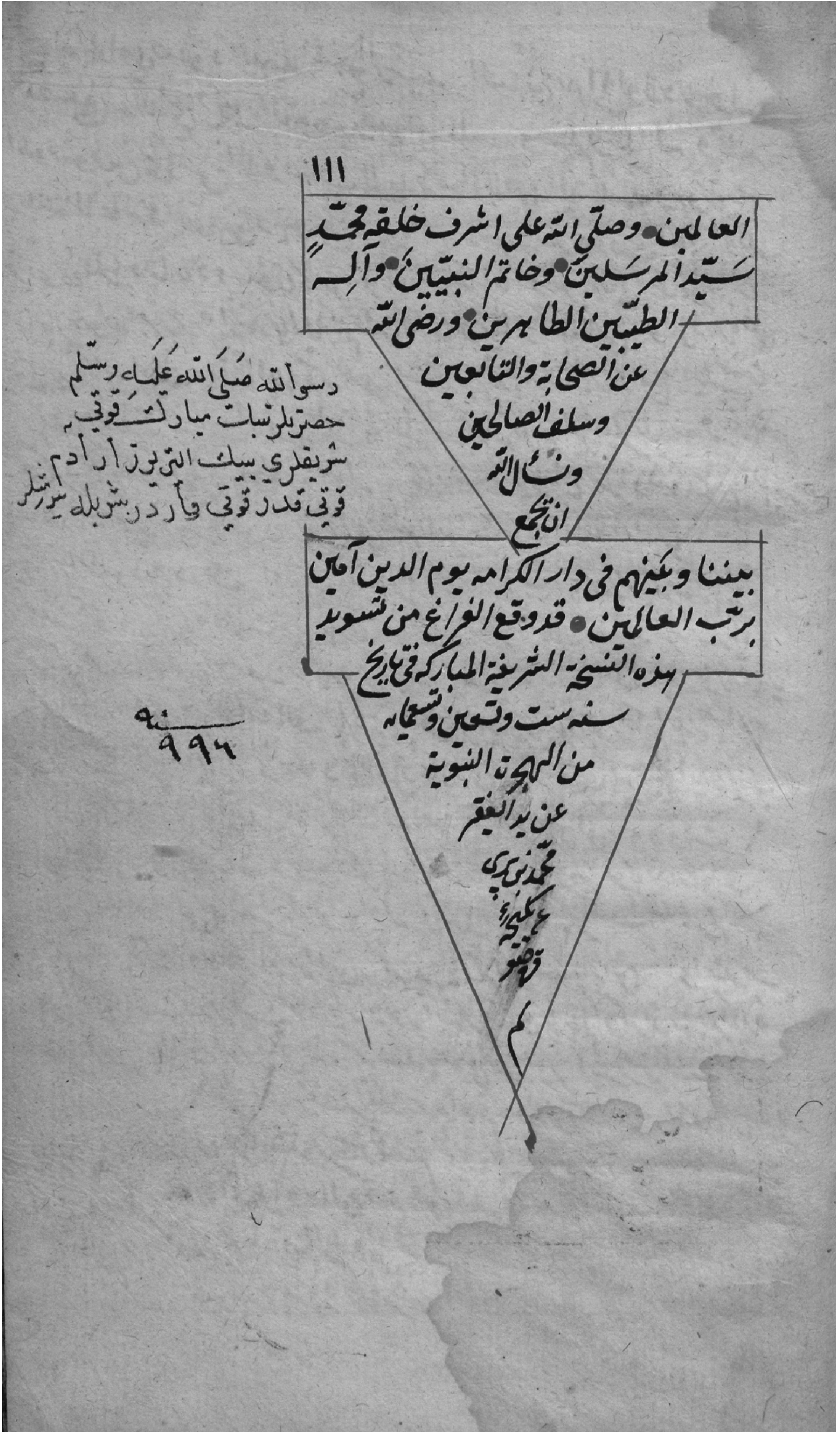
تم

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 حمد و ثناى نبی منزه با اول حدای نامتناه عورتشانه و عطا کبریا کبیر
 جناب کبریا مسمی که ارسال رسول مجتبی بر کمه زمرة عباده
 مسکن سدا و سراج هدی و رشادى اعطا و اهدا اقلند
 هو الذی ارسل رسولہ بالهدى و صلوات نامت
 و سلیمات زاکیات بقدر و انتباه اول حبیب خدا و سید
 انبیاء و سندا صفیاء محمد مصطفی حضرتک روح پاک تابناک
 مطهر و منزه کی ستم که نام نطق روان افراہ و شمایل انفا
 نافذت سید درون سوخته دلان بوادی شتیانی کسب
 هو او تحسین صفا قلت درو ما یطق عن الہوی
 و درود نامعدود و ثنا و لایحی ال عظام و اصحاب کرامی جلہ
 سنگ روان مصفی و اقدس زکی لرینہ اتحاف و اهدی
 قلندو کہ ایلر و ک اثرینہ اقتدا ایلد رہ روان مساکک دین
 سزمنزل مقصودہ ایتدا بولمشدر من اقتدی
 باہدم فقدا ہستی صلی اللہ علیہ و علی آلہ و اصحابہ الوبین
 المرقرین بزلال مقالہ بعد ہذا معروض صحایرہ ذوی

البصائر

METİN

APARAT

TIPKIBASIM

[K1b]

[L1b][S1b] Bismi'llâhi'r-raḥmâni'r-raḥîm

(1) Ḥamd ü şenâ-yı bî-müntehâ ol Ḥudâ-yı bî-hemtâ 'azze şānuhu ve 'alâ cenâb-ı (2) kibriyâsına ki irsâl-i resûl-i müctebâ birle zümre-i 'ibâda meslek-i sedâd (3) u menhec-i hüdâ vü reşâdî i'tâ vü ihdâ kılmışdur

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ (4) رَسُولَهُ بِالْهُدَى¹

ve şalevât-ı nâmiyyât ve teslîmât-ı zâkiyyât-ı bî-ḥadd ü intihâ (5) ol ḥabîb-i Ḥudâ ve seyyid-i enbiyâ ve sened-i aşfiyâ Muḥammed Muştafâ ḥazretinüñ (6) rûḥ-ı pāk-i tâb-nāk-i muṭahhar ve müzekkâsına ki nesâyim-i nuṭḡ-ı revân-efzâ ve şemâyim-i (7) enfâs-ı nâfe-küşâsıyla derûn-ı sülḥte-dilân-ı bevâdî-iştiyâk kesb-i (8) hevâ vü taḥşîl-i şafâ kılmışlardur

وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَى²

ve dürüd-ı nâ-ma'dûd (9) ve şenâ-i lâ-yuḥşâ âl-i 'izâm ve aşḥâb-ı kirâmı cümlesinüñ revân-ı muşaffâ (10) vü aḡdes ü ezkâlarına ithâf ve ihdâ kılinur ki anlaruñ işrine iḡtidâ ile (11) reh-revân-ı mesâlik-i dîn ser-menzil-i maḡşûda ihtidâ bulmuşlardur [S2a]

مَنْ اِقْتَدَى (12) بِاِحْدِهِمْ فَقَدْ اِهْتَدَى³

şalla'llâhu 'aleyhi ve 'alâ âlihi ve aşḥâbihi'r-râvîni'l-mürevvîn

4 nâmiyyât: nâmmât? S / 5 ḥazretinüñ: ḥazretlerinüñ S / 6 ki: - K, nuṭḡ: nuṭḡ? S / 12 'alâ âlihi: sellem S.

¹ Fetih Suresi, 28. âyetten nâkis iktibastır: “Peygamberini hidayetle ve hak dinle gönderen O'dur. Bu da onu, o hak dini diğer bütün dinlere galip kılmak içindir. Senin bu suretle gönderildiğine tam şahit olarak da Allah yeter.”

² Necm Suresi, 3. âyet: “Kendi re'y ve hevâsından söylemez o.”

³ “Kim onlardan birine tâbi olursa hidayete erer.”

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حَمْدُ وَثَنَائِ فِي مَنَتِهَا أَوْلَى خَدَائِ فِي هَمَّتِهَا عَرَشَانَهُ وَعَلَا جَنَابِ
 كِبَرِ بَاسِنِهِ كِهْ أَرْسَالِ رَسُولِ مَجْتَبَا بِرِلُهُ زَمْرُ عِبَادِهِ مَسْأَلِ سَدَادِ
 وَمِنْ هِجْ هُدَى وَرِشَادِ عِطَا وَهَدَا قَلْمِ شَدْرِ سَوَائِدِ أَرْسَلِ
 رَسُولِهِ بِالْهُدَى وَصَلَوَاتِ نَامِيَاتِ وَتَسْلِيمَاتِ زَاكِيَاتِ فِي حُدُوثِهَا
 أَوْلَى جَنَابِ خُدَا وَسَيِّدَانِيَا وَسَنَدِ صَفِيَا مُحَمَّدِ مُصْطَفَا حَضْرَتِكَ
 رُوحِ بَآكَ تَابِنَاكَ مُطَهَّرِ وَمَرْكِي سَنَهْ نَسَائِمِ نَطْقِ رَوَانِ أَفْرَا وَشَمَايِمِ
 أَنْفَاسِ نَافَهْ كُشَا سَيْلَهْ دَرُونِ سُوخْتَهْ دِلَانِ بُوَادِیِ اشْتِيَاقِ كَسْبِ
 هَوَا وَتَخْصِيلِ صَفَا قَلْمِ شَدْرِ رَوَا بِنَطْقِ عَنِ الْهَوَا وَدُرُودِ نَامِعَدْرِ
 وَتَنَائِلِ لَاحِصِي الْعِظَامِ وَاصْحَابِ كَرَامِ حَمَاهِ سَنَكِ رَوَانِ مُصَنَفِي
 وَاقْدَسِ وَازَكِي لَرِينِهْ اتْحَافِ وَاهْدِي قَلْبِنُورِكِهْ أَنْلِكِ اثْرِينِهْ اِقْتِدَائِلِهْ
 رَهْرَوَانِ مَسَالِكِ دِينِ سِرْمَنْزِلِ مَفْضُودِهْ اِهْتِدَا بُولْمُشَلْدَرِ مَرِ اقْتِدَا
 بَا حُدُومِ فَقْدَا هْتَدِي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَاصْحَابِهِ الرَّوَّابِ وَالرَّوَّابِينِ الْمُرَوِّينِ

[K2a]

(1) be-zülâl-i maķâle ba'de hâzâ ma'rûz-ı zamâyir-i zevi[L2a]'l-başâyir oldur ki vâhibü(2)'l-'aţâyâ Hâķ celle ve 'alâ hazretinüñ nev'-i insan ve gürüh-ı âdemiyanâ ecell-i âlâ (3) ve a'zam-ı na'mâsından biri bi'şet-i hazret-i Muştafâ 'aleyhi mine'ş-şalevâti(4)'l-aşfâdur ki beyân-ı sünen-i hüdü ve ityân-ı kelâm-ı mu'ciz-nümâyıla livâ-i millet-i hanîfiyye-i (5) beyzâ zirve-i nüh kıbâb-ı hazrâya dikilüp livâ-yı 'âlem-ârâ-yı şerî'ati (6) 'arşa-i pehnâ-yı cihân u mefârıķ-ı 'âlem ü 'âlemiyâna sâye şalmışdur (7) ve iķtifâ-yı âşâr-ı şahâbe-i kibâr u ahyârî birle ber-ħaseb-i ħadış-i şerîf-i

(8) أَصْحَابِي كَالنُّجُومِ بِأَيِّهِمْ اِقْتَدَيْتُمْ اِهْتَدَيْتُمْ⁴

sâlikân-ı Ka'be-i amân u imân (9) ve muħrimân-ı ħarem-i itķân u iķân minâ-yı münâyâ vuşul bulmuşdur ve her (10) diyârda ki anlardan biri pister-i şehâdetde bâlîn-i istirâhata ittikâ (11) itmiş ola yevmü'l-ba'ş ve'n-nüşür ol nevâhîde olan ehl-i ķubûra (12) ķâ'id ü nür olduğı müşbet ve müberhen ve edillesinden bu ħadış-i (13) şerîf delîl-i rüşendür ki

مَا مِنْ أَصْحَابِي يَمُوتُ بِأَرْضٍ إِلَّا بُعِثَ (14) قَائِدًا وَنُورًا لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ⁵

buyurulmuşdur binâ'en 'alâ hâzâ ol (15) şaf-ârâ-yı gürüh-ı güzîn 'âlem-dâr-ı sipeh-sâlâr-ı enbiyâ vü mürselîn

3 ħazret-i: ħazret-i Muhammed S / 4 millet: - S / 6 pehnâ-yı: tengnâ-yı S / 7 iķtifâ: iķtizâ S / 12 ü: - S, müberhen: müberhendür S.

⁴ Aclûnî, *Keşfü'l-ħafâ*, "Ĥarfü'l-hemze me'a's-sâdi'l-mühmele," 381, 1/147.

⁵ Tirmizî, *Sünen-i Tirmizî*, "Menâķib 58," 5/697.

بزلالِ مقالَه . بعد هذا معروضاً يرد ذوى البصائر ولدركه واهب
 العطايا حوَجَلْ وعلا حضرتك نوع انسان وكروه ادميانه اجل الآ
 واعظم نعم اسندن برى بعثت حضرت مصطفي عليه من الصلوات
 الاصفادركه بيان سنان هدى و اتيان كلام معجز نمايله لواء حنيفية^{مكة}
 بيضا ذروه ننه قبايخضرايه ديكلوب لوائ عالم آراي شريعتي
 عصي نهائى جهان ومفارق عالم وعالميانه سايه صالمشدر
 واقفناي آثار صحابه كيار واخياري برله بر حسب حديث شريف
 اصحابي كالنجوم بايهم قنديتم اهتديتم سالكان كعبه امان وايمان
 ومحرماتقان وايقان مناي منايه وصول بولمشدر وهر
 ديارده كه انلردن برى پستتر شهادتد بالين استراحتته اتكا
 اتمش اولايوم البعث والنشور اول نواحي ده اولان اهل قبور
 قائد ونورا ولدغي مثبت ومبرهن وايدله سندن بوحديش
 شريف دليل روشنندركه ما من اصحابي يموت بارض الابعث
 قائدا ونورا لهم يوم القيمة بيورمشدر بنا على هذا اول
 صف آراي كروه كزين علمدار سپهسالار انبيا ومركسين

[K2b]

(1) karîn-i Hâzret-i Resûl-i muhtâr güzîn-i şahâbe-i kibâr-ı ulî'l-eydî ve'l-ebşâr (2) hûlâşatü's-sâbıkîne'l-evvelîn mine'l-Enşâr ser-efrâz-ı mertebe-i (3) bülend[S2b]-mikdârî şoĥbet-sâz-ı 'işret-hâne-i mihmân-dârî Ebü Eyyüb-ı (4) Enşârî [L2b] 'azzemehu'llâhu'l-'azîzi'l-bârî hâzretleri ki merkad-i nûr-efşân (5) ve meşhed-i cennet-nişânı kurb-i Dâru's-saltana-i seniyye-i maĥmiyye-i (6) Koşantiniyye'de vâkı' olup cihet-i mezbüreden belde-i mezkûre (7) 'âmme-i memâlik-i Rûm içre şeref-i imtiyâzla mevsûm olmuştur (8) ve sâkinân-ı diyârdan şığâr u kibâr ve eşrâf u a'yân-ı rûzigâr (9) ve erbâb-ı enzâr anlaruñ ğubâr-ı mezâr-ı tütüyâ-girdâriyla dîde-i ümmîdleri (10) rüşenâ bulmuşdur ve lâkin ekşer-i züvvâr ol hâzret-i büzürg-vâruñ neseb (11) ü nisbet ve 'uluvv-i rütbetinden ĥaber-dâr olmayup pîrâmen-i i'zâz u ikrâm (12) ve meţâf-ı iclâl u i'zâmında ser-geşte vü bî-sâmân olmaĥın (13) bu fakîr-i kesîrû'z-zamîr 'Abdü'l-bâkıyyi'l-ĥakîr ol hâzretüñ 'uluvv-i aĥvâlin (14) eşref-i vücûhla beyâna i'tinâ idüp ol ĥabîb-i ilâh (15) ve ekrem-i enbiyâ'u'llâh şalla'llâhu 'aleyhi ve sellem ve şerreffe ve kerreme

5 saltana-i seniyye: saltanati's-seniyye S / 8 eşrâf u: eşrâf S / 13 zamîr: takşîr S, bâkî: mecîd S, ĥakîr: ĥakîr rahmetu'llâhi 'aleyh S, ol hâzretüñ: anlaruñ K.

قرین حضرت رسول مَخْنَار کَرِین صحابہ کبار اولی الایدی والابصار
 خلاصۃ السابِقین الاولین من الانصار • سرفراز مرتبہ
 بلند مقداری صحبت ساز عشرتخانه مہمانداری ابویوب
 انصاری عظمہ اللہ العزیز الباری • حضرت تدری کہ مرقد نور افشان
 و مشہد جنت نشانی • قرب دار السلطنہ سنیہ حمیہ
 قسطنطنیہ دہ واقع اولوب جہۃ مزبورہ دن بلد مذکورہ
 عامۃ ممالک رومیچہ شرف امتیاز لہ موسوم اولمشدر •
 وساکنان دیار دن صفار و کبار و اشراف واعیان روز کار
 وار باب انظار انلک غبار غرار توتیا کردار یلہ دیدن امید لری
 روشنا بولمشدر • ولکن اکثر زوار اول حضرت بزرگوارک نسب
 وسیت و علو رتبتدن خبر دار اولیوب پیرامن اعزاز و اکرام
 ومطاف اجلا و اعظامندہ سرکشتہ و بی سامان اولغین بو
 بوفقیہ کسیر الصمیم عبدالباقی الحقیہ اندوک علو احوال
 اشرف وجوہلہ بیانہ اعتنا ایوب اول حبیب الہ •
 واکرم انبیاء اللہ صلی اللہ علیہ وسلم و شرف و کرم

[K3a]

(1) Һazretinden rivāyet itdūgi eħādīs-i ŧerīfei kıdvetü'(2)s-sālikīn ve 'umdetü'l-'arīfin Mevlānā ŧeyħ Nūreddīn (3) el-Ķarāfi nefa'na'llāhu bi-feyzīhi'l-vāfi cem' ve tertīb ve taŧhīl (4) ve tehzīb itdūgi üzere ta'mīm-i fevāyid ve teķŧīr-i 'avāyid (5) iĉūn Tūrķī lisānla ŧerħ ü beyān idüp cenāb-ı Āŧaf-(6)menāb vezīr-i Dārā-devlet ve deryā-himmet ve 'izz-i ħuzūr-ı düstūr-ı (7) Sikender-saŧvet ve Ķazanfer-ŧavlet sultān-ı vüzerā-yı cihān (8) muĶarreb-i ħazret-i ŧehenŧāh-ı zemīn ü zamān [S3a] büzürg-vār-ı 'azīmü'ŧ-ŧān (9) ŧeref-i rüzīgār-ı ma'delet-medār-ı Āl-i 'Oŧmān iftilħār-ı ekārim ü aŧhiyā (10) nümüdār-ı eŧvār-ı Āŧaf-ı ber-ħayā zū'l-ħadri'l-'ālī [L3a] ve'ŧ-ŧadru'l-müte'ālī (11) müstecmi'-i envā'u'l-fezāyil ü eŧnāfu'l-me'ālī müdebbir-i mu'azẓamātü'l-memāliki(12)'l-ma'müre ŧāħibü'l-ħayrāt ve'l-ħasenāti'l-mebrüre ħudāvend-i 'izz (13) ü rifat ü iclāl ħurŧīd-i āsumān-ı cāh u celāl ü cemāl (14) ü kemāl beyt

(15) *Vizāret pāyesinüñ ercümendi*
Sa'ādet bāĝınuñ serv-i bülendi

1 eħādīs-i ŧerīfei: ħadīs-i ŧerīf S / 9 ü: - S / 11 me'ālī: maĶālī S.

حضرتندن روایت اندوکی احادیث شریفه و تدوین
 السالکین و عمدة العارفين مولانا شیخ نورالدین
 المقرانی نفعنا الله بفیضه الوافی جمع و ترتیب و تصحیح
 و تهذیب اندوکی اوزره تعمیم فواید و تکثیر عواید
 ایچون ترکی لسانله شرح و بیان ایدوب جناب اصف
 مناب وزیر دارا دولت و دریا همت و عن حضور دستور
 سکندر سطوت و غضنفر صولت سلطان وزیرای جهان
 مقرب حضرت شهنشاہ زمین و زمان بزکوار عظیم الشان
 شرف روزگار معدلت مدار آل عثمان افتخار کار و اسخیا
 نمودار اطوار اصف بر خیا ذوالقدر العالی و الصدر المتعالی
 مسبج جمع انواع الفضایل و اصناف المعالی مدبر معظمت الممالک
 المعمور صاحب الخیرات و الحسنات المبرور خداوند عز
 و رفعت و اجلال خورشید آسمان جاه و جلال و جمال
 و کمال ..... بکیت

سَعَادَتِ بَاغِنَاكَ سَرُّو بِلِنْدِي

و زَارَتِ پَايَه سِينِكَ اِرْجَمَنْدِي

[K3b]

(1) *Emîr-i mâh-ṭal'at mihr-tenvîr*
Vezîr-i bî-nazîr-i tîr-tebîr

(2) a'ni'l-Vezîri'l-a'zami'l-a'lâ ve'l-müşîri'l-mu'azzami'l-mu'allâ Mehemmed Paşa (3) zâdehu'llâhu hayâten ve ma'âşen hazretlerinin meclis-i kirâmîlerine tuhfe (4) ve hediye kılındı ki ber-muktezâ-yı

آيَةُ الْإِيمَانِ حُبُّ الْأَنْصَارِ⁶

ol (5) hazretüñ kemâl-i maḥabbetine mâl-i firavân ve gencîne-i bî-pâyân nişâr idüp (6) civâr-ı türbet-i felek-rütbetinde taḥşil-i 'ulûm-ı dîn ve tekmîl-i kıra'at-i Qur'an-ı mübîn içün (7) bir medrese-i 'ulyâ-yı gerdün-hemtâ ve bir dâru'l-kurrâ-i ğarrâ binâ idüp qurbinde bir çeşme-i (8) zîbâ-yı hayât-balıḡ-ı revân-efzâ maşdüka-i

عَيْنًا فِيهَا تُسَمَّى سُلْسِيَالًا⁷

ifâza (9) ve icrâ kılmışlardır ki çeşme-i âfitâb anuñ âb-ı âyîne-tâbî ḥasretinden ruḡsâre-i zerd ve derüne-i (10) pür-derdle bâdiye-i âsumânda ḡuşk-leb kalmışdır ḡâlen ol eṭrâf-ı Ka'be-meṭâf bu şâhib-(11)sa'âdetüñ âşâr-ı hayrât ve eṭvâr-ı meberrâtiyla revnaḡ-ı tâze ve tarâvet-i bî-endâze bulup (12) reşk-i riyâz-ı rıdvân ve ğayret-i gülzâr-ı cinân olmışdır

اللَّهُمَّ تَقَبَّلْ مِنْهُ حَسَنَاتِهِ وَأَعْفُ عَنْهُ وَتَجَاوَزْ عَنْ سَيِّئَاتِهِ [S3b] بِحُرْمَةِ النَّبِيِّ الْكَرِيمِ وَالْقُرْآنِ الْعَظِيمِ وَمَا تَلِي مِنْ آيَاتِهِ⁸

(14) ve kitâb-ı mezbûr şeyḡ-i mezkûruñ [L3b] tertîb ve tevbîbi üzere ibkâ olup *Hayâtu*(15)'l-Kulûb *bi-Rivâyâti Ebî Eyyûb* tesmiye kılındı va'llâhu mülhime's-şavâb ve ileyhi'l-merci'u ve'l-me'âb

4 ki: - S / 6 'ulûm-ı: 'ulûm u S / 7 bir: - S / 8 efzâ: iktirâ? S / 9 ki: - S / 10 kalmışdır: kalmışlardır S, Ka'be: Ka'be-i S / 11 meberrâtiyla: meberrâtla S / 14 tevbîbi: tevbîni L.

⁶ Nüreddîn Ali b. Ahmed Ensârî eş-Şâfi'î el-Karâfi, *Nefehâtü'l-Abîri's-Sârî bi-Ehâdîsi Ebî Eyyûb el-Ensârî*, thk. Muhammed Kerim Muhammed el-Cümeylî, Beyrut: Dârü'l-Kütübî'l-İlmîyye, 2014, 155.

⁷ İnsân Suresi, 18. âyet: "Zencefil orada bir pınardır. 'Selsebil' adı verilir ona."

⁸ "Allahım, onun salih amellerini kabul et, kerim Peygamber'in ve okunan ayetleriyle azim Kur'an'ın hürmetine onun günahlarını bağışla."

امیر ماہ طلعت مہر تنویر
اعنی الوزیر الاعظم الاعلیٰ

وزیری نظیر تیر تدبیر
والمشیر المعظم المعلیٰ محمد یاشنا

زاده الله حیانا و معاشا حضرتلر نیک مجلس کرامی لر بنه تحفه
وهدیه قلندری کدر مقتضای آیه ایمان حب الانصار اولک
حضرتک کمال محبتتہ مال فراوان و کنجینہ بی بیایان نثار ایدوب

جوار تربت فلک ربندہ تحصیل علوم دین و تکمیل قرآءة قرآن مبین ایچون
بر مدرسہ علیای کردون همتنا و بردار القراء غیر بنا ایدوب قویندہ بر

زیبای حیات بخش روان افزا مصدوقہ عنایه ما سنی سلیبلا افاضه
واجرا فمشدر درک چشمه آفتاب آنک آب اینه تابی حسرت ندن رخسان زرد

بر در دلہ بادیه آسمان خشک لب فالمشدر بحالا اول اطراف کعبه مطاف بوصا
سعادتک آثار خیرات و اطوار مبرائیلہ رونق تازہ و طراوت بی اندازہ بو

رشک ریاض رضوان و غیر کلزار حنان اولمشدر اللهم تقبل منه حسنة واعف
عنه و تجاوز عن سبیاته بحرمة النبی الکریم و القرآن العظیم و ما تلی من آیاته

و کتاب نبوی و شیخ مذکورک ترتیب و تبویبی اوزره ابقا اولنوب حیات
القلوب بروایات ابی ایوب شمیمه قلندری و الله ملهم الصواب و الیه المرجع و الامان

[K4a]

(1) Bâb

Tevhîd ve ihlâş fi'l-'ibâdet hakkında vârid (2) olan eḥâdis-i şerîfe beyânındadır 'an Ebî Eyyûbi'l-Enşârî (3) rağıya'llâhu 'anh

أَنَّهُ قَالَ إِنَّ نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخْبَرَنِي أَنَّهُ (4) لَا يَدْخُلُ النَّارَ أَحَدٌ يَقُولُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَوَاهُ ابْنُ عَسَاكِرٍ⁹

ya'nî ḥazret-i (5) Ebî Eyyûb'dan rivâyet olunmuşdur ki taḥkîkâ Resûlu'llâh şalla'llâhu 'aleyhi ve sellem (6) baña ḥaber virdi ki

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ¹⁰

diyen kimesne cehenneme dâhil olmaz dimekdür (7) ve bundan murâd Faḥr-ı kâyinât 'aleyhi efđalü's-ş-şalevât ḥazretinüñ risâletine (8) şehâdetle bile diye dimekdür ansuz imân müteḥakkık olmamak zâhir olduğına (9) binâ'en 'ibâretde ihtişâr buyurulmuşdur ve bunları bir ḥaysiyyetle diye ki (10) kalbi lisânını taşdıķ idüp şâyibe-i şirk ü şekk ü raybdan müberrâ (11) ola dimekdür nitekim bu ma'nâ aşâğada irâd olunan eḥâdis-i şerîfenüñ (12) ba'zında şariḥen zıkr olınsa gerekdür inşâ'a'llâhu te'âlâ İmâm Buḥârî (13) ve Müslim ve Nesâ'î rivâyetlerinde Ebî Eyyûb-ı Enşârî rağıya'llâhu 'anh (14) ḥazretinden mervîdür ki bir kimesne Resûlu'llâh şalla'llâhu 'aleyhi ve sellem (15) ḥazretine gelüp eyitdi yâ Nebiyya'llâh beni bir 'amele delâlet eyle ki [S4a] cennete

5 ki: - S / 8 bile: - S / 9 bir: bu S / 10 şekk: şekden S / 11 aşâğada: aşâğıda S / 14 ki: - K / 15 eyle: eyleye L.

⁹ Karâfi, age, s. 47.

¹⁰ Karâfi, age, s. 47.

باب — توحید و اخلاص فی العبادۃ حقنہم و وارد
اولان احادیث شریفہ بیانند در عن ابی یوب انصاری
رضی اللہ عنہ اَنَّهُ قَالَ انَّ نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اخبرني انَّهُ
لا يدخل النار احد يقول لا اله الا الله رواه ابن عساکر یعنی حضرت
ابی یوبدن روایت اولمشدر کہ تحقیقاً رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم
بکہ خبر ویردیکہ لا اله الا الله دین کمسنہ جہنمہ داخل اولمز دیمکدر
و بوندن مراد فخر کاینات علیہ افضل الصلوات حضرتنک رسالتنہ
شهادتله بلہ دیہ دیمکدر انسون ایمان متحقق اولموقظاھر اولدوغنہ
بنائ عبارتدہ اختصار بیورلمشدر و بونلری بر حیثیتله دیہ کہ
قلبی لساننی تصدیق ایدوب شایبہ شرک و شک و ریبدن مبسراً
اولادیمکدر نتمک بومعنا الشغہ ده ایراد اولنان احادیث شریفہ
بعضند صریحاً ذکر اولنسه کر کدر ان شاء الله تعالی امام بخاری
وسلم و سنائی روایتلرند ابی یوب انصاری رضی اللہ عنہ
حضرتندن مروی در بر کمسنہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم
حضرتنہ کلوب ایندی یابنی اللہ بنی بر عملہ دلالت ایله کہ جنتہ

[K4b]

(1) qarîb eyleye ve cehennemden ba'îd ide didi Fahr-ı 'âlem şalla'llâhu 'aleyhi (2) ve sellem

تَعْبُدُ اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا وَتُقِيمُ الصَّلَاةَ وَتُؤْتِي الزَّكَاةَ (3) وَتَصِلُ [L4a] رَحِمَكَ¹¹

didî ya'nî Hâk tebârek ve te'âlâya bir şey'i şerik (4) tutmayup 'ibâdetine meşgûl olup şalât ve zekât ve şıla-i raħm (5) eylemek buyurdı ve ol kimesne dönüp gitdüğü zamânda

إِنْ (6) تَمَسَّكَ بِمَا أُمِرَ بِهِ دَخَلَ الْجَنَّةَ¹²

buyurdı ya'nî eger benüm emr itdüklerümi (7) tutarsañ cennete girürsin didî ve yine Ebü Nu'aym Hilye'de (8) Ebî Eyyüb-ı Enşârî'den rivâyet eyler ki Resûlü'llâh şalla'llâhu 'aleyhi (9) ve sellem

مَنْ أَخْلَصَ لِلَّهِ أَرْبَعِينَ يَوْمًا ظَهَرَتْ يَنَابِيعُ الْحِكْمَةِ مِنْ قَلْبِهِ (10) عَلَى لِسَانِهِ¹³

buyurmışlardur ya'nî bir kimesne ki kırk gün Hâk sübhânehu (11) ve te'âlâ hazretine ihlâş üzere ola anuñ kalbinden lisânına (12) çeşme-sâr-ı hikmet zuhûr eyleye dimekdür ve yine 'ulemâ-i hadîşden (13) İbn Cerîr ve İbn Habbân ve Hâkim ve ğayrılar naqlinde Ebî Eyyüb-ı Enşârî (14) rağıya'llâhu 'anhdan mervîdür ki Resûlü'llâh şalla'llâhu 'aleyhi ve sellem (15) buyurmışlardur ki

مَا مِنْ عَبْدٍ يَعْبُدُ اللَّهَ لَا يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا وَيُقِيمُ

1 ve: - S / 3 ya'nî: - S, şey'i: şey' L / 4 şalât ve: şalât S / 7 Hilye'de: Hilye'den S / 10 ki: - S / 11 ola anuñ: olanuñ S / 12 zuhûr: - S / 15 ki: - S.

¹¹ Karâfi, age, s. 47.

¹² Karâfi, age, s. 47.

¹³ Karâfi, age, s. 47-48.